

Хуан Яцянь,
аспірант кафедри музично-інструментальної підготовки,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,
вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна

ДІАГНОСТИКА РОЗВИНЕНOSTІ ТВОРЧОГО САМОВИРАЖЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ В ПРОЦЕСІ ВИКОНАВСЬКО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті розглянуто проблему розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки. Висвітлено критерії (потребово-ціннісний, когнітивно-операційний, комунікативно-концепційний, результативно-оцінний) і показники розвиненості досліджуваного феномена. Розкриваються результати діагностичного експерименту з визначення загального рівня розвиненості творчого самовираження педагогічних університетів у процесі виконавсько-інструментальної підготовки.

Ключові слова: творче самовираження майбутнього вчителя музики, виконавсько-інструментальна підготовка, потребова-ціннісний критерій, когнітивно-операційний критерій, комунікативно-концепційний критерій, результативно-оцінний критерій.

Сучасна ситуація, яка склалася в мистецькій освіті, й художньо-педагогічна практична діяльність зумовлюють дослідження особливостей фахової підготовки майбутнього вчителя музики з позиції визначення її сильних і слабких сторін, а також розуміння парадоксів мистецько-освітньої системи. Слід констатувати, що сьогодні все частіше музичний твір на уроках музики вчителем розглядається і презентується учням у музикознавчому контексті. Якщо майбутній фахівець сумлінно навчається в мистецько-педагогічному виші, то в результаті він майстерно володітиме грою на музичному інструменті, добре усвідомить і накопичить у достатньому обсязі різні словесні кліше, які допоможуть охарактеризувати музичні шедеври. При цьому власне бачення і розуміння музики в багатьох залишаться на другому плані та часто вважатиметься не обов'язковим. Нажаль, викладачі дисциплін музично-інструментального циклу не приділяють належної уваги обговоренню зі студентами їх власних інструментальних інтерпретацій і різноманітних концертів – від навчальних до філармонічних – у контексті з'ясування особливостей виконавських трактовок музичних творів, що віддзеркалює майже повну безособовість індивідуальних виконавсько-творчих позицій майбутніх фахівців.

Все це зумовлює недостатню розвиненість творчого самовираження студентів мистецько-педагогічних вишів у процесі виконавсько-інструментальної підготовки. Хоча сучасна мистецька освіта декларує посилення творчої складової, виховання своєї, нестандартної, всебічно розвинутої особистості з багатим художнім потенціалом, на жаль у майбутніх учителів музики, в більшості випадків, недостатньо сформованими залишаються такі якості, як-от: ініціатива, самостійність, художньо-пізнавальний інтерес, активність сприйняття музики, що унеможливило успішність творчого самовираження під час інтерпретації музичних творів.

Дослідження проблеми творчого самовираження особистості в методології та методиці мистецької

освіти пов'язано з питаннями творчості й реалізації творчого потенціалу майбутніх учителів музики. Філософською основою в означеному аспекті є праці І. Канта, М. Бердяєва, В. Біблера, В. Розанова та ін. Серед психологів, які пильну увагу приділяли вивченню питання самореалізації людини, слід виділити К. Абульханову-Славську, А. Асмолова, Б. Братуся, А. Маслоу, К. Роджерса, В. Франкла, В. Штерна та ін.

У дослідженнях В. Андрєєва, В. Кан-Каліка, С. Кульневича та ін. актуалізуються ідеї педагогіки творчого саморозвитку. На їх думку, творчість, творче перетворення дійсності, творчий погляд на світ і професію, професійно-творча самореалізація – явища, без яких не може існувати і розвиватися сучасний учитель. На думку О. Бондаревської, І. Ісаєва, В. Серікова, В. Слободчикова та ін., творча самореалізація – найважливіший критерій і показник готовності вчителя до здійснення професійної діяльності. Питання самореалізації вчителя музики актуалізуються в публікаціях Г. Батиршиної, Е. Бобрової, Н. Єгорової, Н. Рибаківної.

Теоретичною і практичною цінністю в контексті вивчення проблеми творчого самовираження майбутніх учителів музики є наукові роботи класиків музичної педагогіки (Н. Гродзенська, К. Орф, В. Шацька, Б. Яворський та ін.), а також сучасних дослідників у галузі мистецької освіти (Г. Батиршина, Г. Буреніна, В. Горяєв, О. Дедюхіна, А. Зайцева, А. Козир, Г. Падалка, Ці Сянбо, А. Торопова, Чжан Яньфен та ін.).

У розвідках науковців наголошується на тому, що музичне мистецтво існує як самореалізація індивіда через художню творчість, а самовираження є основною рушійною силою, яка спонукає особистість до розвитку власного таланту, здібностей, якостей і властивостей, зокрема в процесі музично-виконавської діяльності.

У контексті дослідження проблеми творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки значення набувають праці українських учених,

таких, як-от: В. Крицький, О. Олексюк, О. Полатайко, М. Ткач та ін. Педагогами висвітлені питання творчої самореалізації студентів мистецько-педагогічних вишів в інтерпретаційному просторі. На їх думку, виконання музики є творчою діяльністю, а продуктом інтерпретації твору стає особистісне, унікальне тлумачення художньої інформації.

Аналіз науково-методичних досліджень засвідчив відсутність цілісної та систематизованої системи діагностики розвиненості творчого самовираження майбутніх учителів музики, зокрема в процесі виконавсько-інструментальної підготовки.

Мета статті – висвітлення результатів діагностувального експерименту щодо визначення загального рівня розвиненості творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки на основі розроблених критеріїв і показників прояву дослідженого феномена.

Діагностичний експеримент щодо визначення загального рівня розвиненості творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки був спрямований на з'ясування умов та обставин, за яких відбувається успішний перебіг означеного процесу з метою подальшого вдосконалення досліджуваного феномена, з'ясування причин, які перешкоджають досягненню накреслених результатів. Дану діагностику ми розглядаємо як теоретичну конкретизацію стану і прогнозів успішності реалізації творчого потенціалу студентів під час інтерпретації музичних творів.

Основними методами дослідження було обрано: інтерв'ю, бесіди, педагогічне спостереження й аналіз продуктів самостійної художньо-пізнавальної та виконавсько-творчої інструментальної діяльності студентів.

Узагальнення висновків досліджень учених-педагогів щодо змісту й особливостей творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки дало змогу визначити сутність даного феномена. На нашу думку, це – здатність студентів до реалізації творчого потенціалу і фахового досвіду в процесі усвідомленого визначення й експресивно-інтонаційного звукового втілення власних індивідуальних виконавсько-інструментальних концепцій, адекватних до існуючих мистецько-усталених виконавських традицій через самопред'явлення в умовах діалогової художньої взаємодії, що забезпечує особистісно-фахову самоактуалізацію і самоствердження.

Визначення структурних компонентів творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки (*мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пошуковий, комунікативно-інтерпретаційний, рефлексивно-проектувальний*) [2], а також особливостей і специфіки його перебігу є основою для визначення критеріїв вимірювання досліджуваного феномена, якими стали: *потребово-ціннісний, когнітивно-*

операційний, комунікативно-концепційний і результативно-оцінний.

Потребово-ціннісний критерій виявляє: позитивне ставлення і прагнення студентів до творчого самовираження в процесі виконавсько-інструментальної підготовки; сформованість умінь усвідомленого визначення цілей творчого самовираження в процесі виконавсько-інструментальної підготовки; активність та ініціативність під час реалізації цілей творчого самовираження.

Когнітивно-операційний критерій визначає: ступінь інформованості майбутніх фахівців у виконавсько-інструментальній галузі; розуміння особливостей творчого музично-інструментального виконавства; ступінь сформованості здатності до вибору художньо-освітніх засобів, що сприяють творчому самовираженню в процесі виконавсько-інструментальної підготовки.

Комунікативно-концепційний критерій віддзеркалює: готовність студентів до творчої взаємодії зі слухачами, музично-інструментальною інформацією і результатами творчого виконавства; якість інтерпретації музичних творів під час творчого самовираження в процесі виконавсько-інструментальної підготовки; ступінь сформованості умінь створення власної інтерпретаторської концепції.

Результативно-оцінний критерій визначає: якість усвідомлення власних намірів щодо творчого самовираження в процесі виконавсько-інструментальної підготовки; ступінь сформованості умінь аналізувати й оцінювати результати процесу власного творчого музично-інструментального самовираження; ступінь самостійності творчого самовираження і коректування його результатів в процесі виконавсько-інструментальної підготовки.

Відповідно до критеріїв та їх показників було визначено якісні рівні розвиненості творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки: *концепційний, достатній і низький.*

Для визначення рівня розвиненості досліджуваного феномена за *потребово-ціннісним* критерієм було проведене інтерв'ювання. Студентам пропонувалося відповісти на такі запитання: «Чи варто розповсюджувати цінності музичної творчості, зокрема через інструментальне виконавство, серед широкого загалу школярів і чому?», «Що вас цікавить у музично-інструментальній діяльності?», «Чи варто вчителям музики витрачати час на творчу виконавсько-інструментальну роботу серед школярів?», «Чи впливає творче трактування інструментальних творів на Ваше особистісне професійне і фахове становлення?» з метою з'ясування та уточнення мотивів майбутніх фахівців щодо творчого інструментального виконавства. Поставлені питання: «Які цілі у виконавсько-інструментальної підготовки?» та «Що мотивує вчителя музики до творчого самовираження під час інтерпретації музичних творів?» мали спонукати студентів до розкриття власного розуміння його мети і цінності.

Аналіз відповідей на питання дав змогу з'ясувати, що в переважній більшості майбутніх фахівців спостерігаються нечіткі уявлення про значення досліджуваного феномена, а в деяких – навіть негативне ставлення до нього. Аргументи проти зводилися до таких, як: «неможливість привернути увагу учнів до слухання музики у виконанні вчителя», «труднощі в організації школярів на уроці», «необхідно все встигати на уроках музичного мистецтва, тому на слухання інтерпретацій учителя майже не залишається часу», «інструментальне виконавство на уроці музики вимагає ретельної підготовки до такого роду діяльності, а раціональніше витратити час на щось більш важливе» тощо.

Причини такого ставлення студентів до творчого самовираження, згодом, у процесі бесід ми вгледіли в тому, що більшість з них надає перевагу готовим трактовкам виконання музичних творів, які пропонує викладач. Отже, слід констатувати відсутність у майбутніх фахівців прагнення розширювати свої знання про твори і збагачувати їх своїм творчим «баченням».

З метою визначення якості фахових знань, умінь і навичок, які зумовлюють якісну, емоційно-інтелектуальну унікальну трактовку художньо-образної сфери музичних творів через грамотне визначення авторського задуму, розуміння музичної драматургії, художнього образу тощо, були проведені педагогічне спостереження, опитування і бесіди. Це дало змогу визначити стан розвиненості досліджуваного феномена за *когнітивно-операційним* критерієм.

Відвідування індивідуальних занять (основний музичний інструмент, концертмейстерський клас), які проводилися зі студентами, дозволило з'ясувати ступінь їх обізнаності в питаннях інструментального виконавства. Зокрема, було визначено, що художня ерудиція майбутніх фахівців, яка проявляється в знанні і розумінні культурних, інструментальних традицій, спільних рис і відмінностей музично-виконавських шкіл, основ інструментального мистецтва (звуквидобування, фразування тощо), сформована на середньому рівні. В студентів є певні прогалини в знаннях, необхідних для якісної інтерпретації інструментальних творів, і, відповідно, для успішного творчого самовираження.

Бесіди з викладачами дали змогу з'ясувати, що більшість випробуваних (майже 75%) знають про свої виконавсько-інструментальні можливості, свій творчий потенціал, але при цьому не достатньо часу приділяють фаховому становленню, що негативно позначається на процесі створення власних інтерпретаторських концепцій під час розучування музичних творів і, зокрема, на успішності творчого самовираження в процесі виконавсько-інструментальної підготовки.

Діагностування майбутніх фахівців за такими показниками, як: розуміння особливостей творчого музично-інструментального виконавства і наявність здатності до вибору художньо-освітніх засобів, що сприяють творчому самовираженню в процесі виконавсько-інструментальної підготовки, дало такі

результати. Студентам пропонувалося відповісти на запитання: «Що є змістом музичного твору?», «Які засоби музичної виразності Ви знаєте?», «Чим відрізняється цілісний аналіз інструментальних творів від формального?», «Що є інтерпретаторською концепцією?», «Чи можна інтерпретацію вважати творчим процесом і чому?» тощо. Ряд відповідей свідчив про певні прогалини в обізнаності студентів, зокрема в музично-теоретичних питаннях і питаннях, що стосувалися творчого інтерпретування інструментальних творів.

Визначення стану розвиненості творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки за *комунікативно-концепційним* критерієм передбачало передусім проведення педагогічного спостереження та інтерв'ювання. У ході діагностики (аналіз результатів бесід із викладачами, результатів заліково-екзаменаційних вимог, концертних виступів тощо) з'ясувалося, що лише близько 18 % студентів здатні під час виконавської діяльності проявити не лише власну особистість, результатом чого стає творче інтерпретування музичних творів, а також взаємодія, діалог з художньою інформацією, що зумовлює фаховий розвиток і трансформацію майбутніх фахівців.

На питання «Що на Вашу думку є художньою комунікацією в процесі інтерпретації?» більшість майбутніх учителів музики не змогли дати повних відповідей. Зазвичай звучали умовиводи, що це – «взаємодія і контактування виконавця з музичним твором». Близько 15 % студентів ще відмітили, що окрім діалогу з музичним твором, сутність художньої комунікації ще полягає і у взаємодії зі слухачами шляхом реалізації власного виконавського задуму. Нажаль, зі слів опитуваних, лише 8 % майбутніх фахівців діалогічність виконавської творчості в процесі інтерпретації інструментального твору розглядають із позиції сприйняття в якості основного співрозмовника уявного автора твору. Ще 5 % студентів указали, що діалогічність у процесі художньої комунікації передбачає розуміння інтерпретатора в якості «самої музики», оскільки в процесі виконання інструментального твору він реалізує художньо-смыслову дійсність через створення власної, унікальної виконавської концепції.

Діагностичні спостереження, в тому числі оцінювання виконавської діяльності викладачами, дали змогу з'ясувати, що трактувати інструментальні твори через самотутнє виконавське «бачення» намагалися майже 56 % майбутніх учителів музики, але при цьому досягли художньо-концепційного результату лише близько 24 % випробуваних.

Основою для своїх концепційних уявлень у процесі створення унікальної трактовки музичного твору 70 % студентів вважають музичну інформацію (вказівки, ремарки композитора, традиції інтерпретації, жанрові особливості тощо). 62 % майбутні фахівців указали, що концепція інтерпретації надає всій безлічі знаків музичного тексту певні унікальні значення, тому і з'являється

«режисерське», своєрідне прочитання художньої інформації, яке можна вважати результатом творчого самовираження.

Для виявлення стану розвиненості досліджуваного феномена за *результативно-оцінним* критерієм під час проведення констатувального експерименту було використано методи педагогічного спостереження, самооцінювання, аналізу продуктів інтерпретаційної творчої діяльності тощо.

Діагностувальна робота супроводжувалася врахуванням деяких умовиводів К. Роджерса щодо самооцінки особистості. Зокрема, психолог у ряді своїх робіт звертає увагу на необхідність високої самооцінки для розвитку особистості. При цьому він наголошує на вимозі випередження рівня самооцінки порівняно з існуючою об'єктивною ситуацією [1]. Іншими словами, майбутньому вчителю музики необхідно оцінювати себе, враховуючи, перш за все потенційні, а не реальні творчі інтерпретаторські можливості, так як останні можуть не відповідати високим вимогам на даний момент. Самооцінка повинна мовби «забігати вперед» реальних творчих виконавських можливостей студентів. Тільки в такому випадку вона стає реальною силою, яка сприяє розвитку особистості і розвитку творчого самовираження в процесі виконавсько-інструментальної підготовки.

Аналіз результатів педагогічного спостереження показав, що серед випробуваних майже немає тих, у кого низька самооцінка і дуже мало з середнім рівнем її сформованості. Близько половини майбутніх фахівців мають оптимальну і високу самооцінку своїх потенційних творчих інтерпретаторських можливостей. Є підстави вважати, що за неоптимальною високою самооцінкою студентів криється в реальності досить низька, яку, однак, студенти з певних причин хотіли б приховати. Іншими словами, можна припустити, що наявність дуже високої самооцінки свідчить про зворотне.

Цікавими є результати вивчення рівня намірів майбутніх учителів музики щодо творчого самовираження, зокрема, успішності реалізації творчого потенціалу під час створення власних

виконавсько-інструментальних концепцій. Так, більшість студентів очікують найвищого успіху від залучення до концертно-конкурсної діяльності. Значна кількість випробуваних вважає, що самооцінка власних творчих досягнень в інтерпретаційному просторі завжди збігається з оцінкою викладачів. При цьому майже однакові відсотки тих, хто оцінює себе вище викладачів (26%), і тих, хто оцінює себе нижче (28%). В індивідуальних бесідах була з'ясована недостатня проінформованість майбутніх фахівців про критерії оцінки результатів творчого самовираження в процесі виконавсько-інструментальної підготовки.

Діагностувальна робота дала змогу дійти висновку, що проблема виконавської самостійності під час творчого самовираження є актуальною для студентів педагогічних університетів. На питання: «Чи потрібна Вам допомога з боку викладачів у створенні виконавсько-інструментальної концепції?» і «Чи є у Вашому концертному репертуарі твори, розучені самостійно?» всі опитувані, за дуже незначним винятком, відповіли, що викладачі завжди «спрямовують» створення інтерпретації твору і, що без їхніх указівок не змогли б розучити музичні твори, підготувати концертну програму тощо.

Майбутнім фахівцям було запропоновано самостійно розучити певні музичні твори і згодом публічно виконати. Після колективного обговорення результатів кожного творчого самовираження студенти залучалися до оцінювання одним іншого якості, своєрідності й унікальності виконавсько-інструментальних концепцій. Такі завдання об'єктивно свідчили про творчі виконавські можливості, рівень виконавської культури випробуваних, сформованість здатності до свідомої оцінки перебігу і результатів творчого самовираження.

Загальні кількісні результати констатувального етапу дослідження засвідчили перевагу достатнього і низького рівнів розвиненості творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки. Отримані результати представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

№	Критерії	Рівні					
		концепційний		достатній		низький	
		абс.	%	абс.	%	абс.	%
1	Потребово-ціннісний	56	16,9	186	56,0	90	27,1
2	Когнітивно-операційний	44	13,3	182	54,8	106	31,9
3	Комунікативно-концепційний	36	10,8	166	50,0	130	39,2
4	Результативно-оцінний	24	7,2	150	45,2	158	47,6
5	Середній показник у %	12,0		51,2		36,8	

Узагальнення результатів констатувального експерименту доводить, що найбільш розвиненим творче самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки виявилось за потребо-ціннісним критерієм.

Зокрема, у 32% студентів висока мотивація до інструментального навчання і вони розглядають свою майбутню професію як одну з можливостей творчого самовираження, зокрема через інтерпретаторську діяльність.

Дещо нижчим є результати розвиненості досліджуваного феномену за когнітивно-операційним критерієм, який віддзеркалює рівень теоретичних знань і практичних дій, необхідних для створення інтерпретаторської концепції. Діагностування дало змогу з'ясувати, що знання, як правило, недостатньо реалізуються студентами в процесі їх практичного впровадження, а рівень зацікавленості значно перевищує загальний рівень розвиненості досліджуваного феномена. Було встановлено, що інструментально-теоретична підготовленість майбутніх учителів музики є недостатньою для ефективного творчого самовираження.

Значно нижчими є прояви показників комунікативно-концепційного критерію. В результаті діагностичного етапу дослідження з'ясувалося, що студенти загалом свідомо ставляться до необхідності діалогічної взаємодії з музичним твором і слухачами, а також був зроблений висновок про те, що майбутні вчителі

музики найменше підготовлені в галузі художнього спілкування з музичною інформацією, їм бракує досвіду такого спілкування.

Експериментальна робота з визначення розвиненості досліджуваного феномена за результативно-оцінним критерієм дала змогу констатувати, що вміння об'єктивного самоаналізу і самооцінки студентами результатів творчого самовираження в процесі виконавсько-інструментальної підготовки занадто обмежені, переважає узагальнене критичне ставлення до аналізу власної інтерпретаторської концепції; майбутні фахівці орієнтуються в основному на виявленні недоліків і у себе, і в творчому інтерпретуванні інших студентів.

Перспективними темами подальшого дослідження проблеми творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки може стати розробка методики розвитку означеного феномена.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Роджерс К. Р. Взгляд на психотерапию. Становление человека / К. Р. Роджерс; [пер. с англ. Е. И. Исениной]. – М. : Издательская группа «Прогресс», «Универс», 1994. – 480 с.
2. Khuan Yatsian. The essence and component structure of the creative self-expression of prospective music teachers in the process of performance and instrumental training / Khuan Yatsian // Modern tendencies in pedagogical education and science of Ukraine and Israel: the way to integration. – 2016. – Issue №7. – Israel : Ariel University, 2016. – P. 185-191.

Хуан Яцянь,

*аспірант кафедри музикально-інструментальної підготовки,
Государственное учреждение «Южноукраинский национальный
педагогический университет имени К.Д. Ушинского»,
ул. Старопортофранковская, 26, г. Одесса, Украина*

ДИАГНОСТИКА РАЗВИТОСТИ ТВОРЧЕСКОГО САМОВЫРАЖЕНИЯ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ МУЗЫКИ В ПРОЦЕССЕ ИСПОЛНИТЕЛЬСКО-ИНСТРУМЕНТАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ

Современная ситуация, которая сложилась в художественном образовании, и музыкально-педагогическая практическая деятельность обуславливают исследование особенностей профессиональной подготовки будущего учителя музыки с позиции определения её сильных и слабых сторон. Следует констатировать, что сегодня всё чаще музыкальное произведение на уроках музыки учителем рассматривается и презентуется ученикам в музыковедческом контексте. Будущий специалист, если он добросовестно учится на музыкально-педагогическом факультете педагогического университета, в итоге будет мастерски владеть игрой на музыкальном инструменте, хорошо осознает и накопит в достаточном количестве различные словесные клише, необходимые для характеристики музыкальных шедевров. При этом собственное видение и понимание музыки у многих окажется отодвинутым на второй план, а иногда и вообще не будет считаться обязательным. Обсуждения со студентами их собственных инструментальных интерпретаций и различных концертов – от учебных до филармонических – в контексте определения особенностей исполнительских трактовок музыкальных произведений, к сожалению, очень часто отражают почти полную безликость индивидуальных исполнительско-творческих позиций будущих специалистов.

Всё это свидетельствует, по нашему мнению, о недостаточной развитости творческого самовыражения студентов музыкально-педагогических вузов в процессе исполнительско-инструментальной подготовки. Хотя современное художественное образование декларирует усиление творческой составляющей, воспитание своеобразной, необычной, всесторонне развитой личности с богатым художественным потенциалом, к сожалению, у будущих учителей музыки, в большинстве случаев, недостаточно сформированными остаются такие качества, как: инициатива, самостоятельность, художественно-познавательный интерес, активность восприятия музыки, что затрудняет процесс творческого самовыражения при интерпретации музыкальных произведений.

Целью данной статьи является освещение результатов диагностического эксперимента по определению общего уровня развитости творческого самовыражения будущих учителей музыки в процессе исполнительско-инструментальной подготовки на основе разработанных критериев и показателей проявления исследуемого феномена.

Уточнено, що творческим самовираженням студентів є здатність до реалізації творчого потенціалу і спеціального досвіду в процесі осознаного визначення і експресивно-інтонаційного звукового втілення власних індивідуальних виконавсько-інструментальних концепцій, адекватних існуючим художньо-сложившимся традиціям через самопроявлення в умовах діалогового взаємодія, що забезпечує особистісно-спеціальну самоактуалізацію і самоутвердження.

Визначення структурних компонентів творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки, а також особливостей і його специфіки є основою для визначення критеріїв розвитку вивчаємого феномена, якими стали: потребностно-ціннісний, когнітивно-операційний, комунікативно-концепційний і результативно-оцінювальний.

Обобщення результатів констатуючого експерименту доводить, що найбільш розвинуто творче самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки виявилось за потребностно-ціннісним критерієм. Зокрема, у 32% студентів присутня висока мотивація до інструментального навчання і вони розглядають свою майбутню професію як одну з можливостей творчого самовираження, зокрема, завдяки інтерпретаторській діяльності.

Некілько нижче результати розвитку вивчаємого феномена за когнітивно-операційним критерієм, який відображає рівень теоретичних знань і практичних дій, необхідних для створення інтерпретаторської концепції. Діагностування дозволило з'ясувати, що знання, як правило, недостатньо реалізуються студентами в процесі їх практичного використання, а рівень зацікавленості значно перевищує загальний рівень розвитку вивчаємого феномена. Було встановлено, що інструментально-теоретична підготовленість майбутніх учителів музики є недостатньою для ефективного творчого самовираження.

Значно нижче проявили себе показники комунікативно-концепційного критерію. В результаті діагностичного етапу дослідження з'ясувалося, що студенти недостатньо підготовлені в області художнього спілкування з музичною інформацією, їм не вистачає досвіду такого спілкування.

Експериментальна робота по визначенню розвитку вивчаємого феномена за результативно-оцінювальним критерієм дозволила констатувати, що вміння об'єктивного самоаналізу і самооцінки студентами результатів творчого самовираження в процесі виконавсько-інструментальної підготовки занадто обмежені, переважає обобщене критичне ставлення до аналізу власної інтерпретаторської концепції; майбутні спеціалісти орієнтуються в основному на визначенні недоліків і у себе, і в творчому інтерпретуванні інших студентів.

Перспективами подальшого дослідження заявленої проблеми може стати розробка методики творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки.

Ключові слова: творче самовираження майбутнього вчителя музики, виконавсько-інструментальна підготовка, потребностно-ціннісний критерій, когнітивно-операційний критерій, комунікативно-концепційний критерій, результативно-оцінювальний критерій.

Huan Yajian,

*Postgraduate Student at the Department of Musical and Instrumental Training
State institution «South-Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky»,
26, Staroportofrankovskaya Str., Odessa, Ukraine*

DIAGNOSTICS OF DEVELOPMENT OF THE FUTURE MUSIC TEACHERS' CREATIVE SELF-EXPRESSION IN THE PROCESS OF PERFORMANCE AND INSTRUMENT TRAINING

The current situation in art education, musical and pedagogical practical activities determine the study of the features of the professional training targeted to the future Music teachers from the position of strong and weak points. It should be noted that today a piece of music at the Music lessons is considered and presented by the teacher to the students in the musicological context. The future specialist, if he / she conscientiously studies at the Faculty of Music and Pedagogy of the pedagogical university, as a result will masterfully play the musical instrument, be well aware of as well as accumulate various verbal cliches in sufficient quantity necessary for characterizing musical masterpieces. At the same time, their own vision and understanding of music will turn out to be overshadowed, and sometimes it will not be considered obligatory at all. Discussions with students dedicated to their own instrumental interpretations and various concerts – from educational to philharmonic ones – in the context of defining the features of performance interpretations of musical creations, unfortunately, very often reflect the almost complete facelessness of the individual performing and creative positions of future specialists.

All this confirms, in our opinion, insufficient development of creative self-expression of students of musical-pedagogical universities in the course of performing instrumental training. Although modern art education declares the strengthening of the creative component, the education of a peculiar, unusual, all-round developed personality possessing a rich artistic potential, unfortunately, in most cases, future Music teachers lack such qualities as:

initiative, independence, artistic and cognitive interest, the activity of music perception, which hinders the process of creative self-expression when interpreting musical works.

The aim of this article is to highlight the results of a diagnostic experiment aimed at determining the overall level of development of future music teachers' creative expression in the process of performing instrumental training on the basis of the developed criteria and manifestation indicators of the phenomenon investigated.

It has been clarified that the students' creative self-expression is the ability to realize creative potential and special experience in the process of conscious perception and expressive-intonational sound embodiment of one's own individual illustrative-instrumental concepts that are adequate to existing art-established traditions through self-presentation under conditions of dialogical interaction, which provides person's special self-actualization and self-affirmation.

The detection of the structural components of the creative expression of future Music teachers in the process of performing instrumental training, as well as of the features and their specificity, is the basis for determining the criteria for the development of the phenomenon under study, they are: demand- and value-oriented, cognitive-operational, communicative-conceptual and result-evaluative.

The generalization of the results of the ascertaining experiment proves that the most developed creative expression of the future Music teachers in the process of performing instrumental training turned out to be a demand- and value-oriented criterion. To be more precise, 32% of the students have a high motivation for instrumental training and they consider their future profession to be one of the possibilities for creative expression, in a greater degree, thanks to the interpretation activity.

The results of the development of the phenomenon under study based on the cognitive operational criteria are somewhat lower; this criterion reflects the level of theoretical knowledge and practical actions necessary to create an interpretative conception. The diagnosis made it possible to find out that knowledge, as a rule, is not sufficiently realized by students in the course of their practical use, and the level of interest considerably exceeds the overall level of development of the phenomenon being studied. It was determined that the instrumental-theoretical preparedness of the future Music teachers is insufficient for effective creative expression

The indicators of the communicative-conceptual criterion turned to be significantly lower. As a result of the diagnostic stage of the study, it was found out that students were not sufficiently trained in the field of artistic communication involving music information, they lack experience in this kind of communication.

The experimental work aimed at determining the development level of the phenomenon under study based on a result-evaluative criterion made it possible to state that the students' skills of objective self-analysis and self-esteem concerning the results of creative self-expression in the process of performing instrumental training are too limited, a generalized critical attitude to the analysis of one's own interpretational concept prevails; The future specialists are guided mainly by identifying shortcomings in themselves as well as in the creative interpretation of other students.

The prospects for further research on the stated problem might be devoted to the development of the methodology for the creative expression of future Music teachers in the process of performing instrumental training.

Key words: creative self-expression of the future Music teacher, performance and instrument training, demand- and value-oriented criterion, cognitive-operational criterion, communicative-conceptual criterion, result-evaluative criterion.

Подано до редакції: 01.05.2017 р.

Рекомендовано до друку: 15.05.2017 р.

Рецензент: д.пед.н., професор З. Н. Курлянд